

Bohdan Taranenko

ORCID: 0009-0001-2955-0984

Kampanie wyborcze kandydatów w wyborach prezydenckich w Ukrainie w 2019 r.

Wstęp

Temat wyborów w Ukrainie, zwłaszcza wyborów prezydenckich, staje się coraz bardziej istotną kwestią zarówno w ukraińskim dyskursie, jak i w retoryce liderów innych państw¹. Tocząca się obecnie debata na temat wyborów w 2025 r. skłania do refleksji nad wcześniejszymi procesami wyborczymi, które ukształtowały aktualną ukraińską scenę polityczną. W tym kontekście szczególne znaczenie mają wybory prezydenckie z 2019 r., które miały znaczący wpływ na dalszy rozwój polityczny Ukrainy. Były to drugie wybory prezydenckie w Ukrainie w czasie wojny rosyjsko-ukraińskiej², a ich wynik przyniósł przełomową zmianę – zwycięstwo Wołodymyra Zełenskiego, kandydata spoza tradycyjnego establishmentu politycznego.

Celem niniejszego artykułu jest analiza wizerunków kandydatów na prezydenta podczas kampanii wyborczej w 2019 r. oraz znalezienie przyczyn zwycięstwa Wołodymyra Zełenskiego w wyborach w jego wizerunku medialnym. Przedstawiona zostanie również rola mediów i debat prezydenckich jako czynników wpływających na decyzje wyborców. W celu lepszej analizy tematu artykuł zostanie podzielony na cztery części: 1) przedstawienie aktów prawnych regulujących wybory prezydenckie, 2) opis pozycji Prezydenta Ukrainy w stosunku do innych organów władzy, 3) analiza sylwetki kandydatów i sposoby ich prezentacji

¹ A.E. Kramer, C. Méheut, A. Troianovski, *Zelensky and Trump Trade Blows as Feud Escalates Over Peace Talks*, <https://www.nytimes.com/2025/02/19/world/europe/ukraine-zelensky-trump-russia-war.html> [dostęp: 25.02.2025].

² Pierwsze wybory podczas konfliktu rosyjsko-ukraińskiego odbyły się 25 maja 2014 r. i były przedterminowe ze względu na fakt, że Wiktor Janukowycz zrezygnował ze stanowiska prezydenta Ukrainy. Zob. Uchwała Rady Najwyższej Ukrainy w sprawie samousunięcia się Prezydenta Ukrainy od wykonywania konstytucyjnych uprawnień i wyznaczenia przedterminowych wyborów Prezydenta Ukrainy z dnia 22 lutego 2014 r., *Dziennik Urzędowy Rady Najwyższej Ukrainy*, 2014, poz. 158, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-18#Text> [dostęp: 4.03.2025].

w mediach; 4) analiza debaty prezydenckiej, jako najważniejszego elementu kampanii wyborczej w II turze. Do analizy zostaną wykorzystane następujące metody badawcze: porównawcza, analizy treści oraz instytucjonalno-prawna.

Akty ustawodawcze regulujące wybory

Jedną z fundamentalnych zasad państw o demokratycznym ustroju politycznym jest przeprowadzanie wyborów, gdyż jest to najwyższy realny wyraz woli narodu, konstytucyjny sposób kształtowania zarówno władz państwowych, jak i organów samorządu terytorialnego na podstawie swobodnego wyrażania woli obywateli³. Ponieważ wybory są procedurą, powinny być oparte na regulacjach prawnych państwa, w którym się odbywają. Głównymi prawnymi regulatorami wyborów są odpowiednie artykuły Konstytucji Ukrainy i Ustawy Ukrainy o wyborach Prezydenta Ukrainy.

Artykuły Konstytucji Ukrainy odnoszące się do wyborów Prezydenta Ukrainy zawarte są w jej piątym rozdziale, zatytułowanym *Prezydent Ukrainy*. Art. 103 Konstytucji Ukrainy stanowi, że Prezydent Ukrainy jest wybierany przez obywateli Ukrainy w wyborach powszechnych, równych i bezpośrednich w głosowaniu tajnym na okres pięciu lat. Z tego artykułu wynika, że wybory prezydenckie w Ukrainie są czteroprzymiotnikowe⁴. Art. 103 określa również wymogi dla kandydatów na stanowisko prezydenta. Zgodnie z Konstytucją Ukrainy, prezydentem może zostać obywatel Ukrainy, który ukończył trzydziesty piąty rok życia, posiada czynne prawo wyborcze, zamieszkiwał w Ukrainie przez ostatnie dziesięć lat przed dniem wyborów i biegle włada językiem państwowym [ukraińskim]. Warto również zauważyć, że ta sama osoba może zostać wybrana na stanowisko prezydenta Ukrainy tylko na dwie kadencje. Wybory prezydenckie w Ukrainie w 2019 r. były wyborami regularnymi, więc zgodnie z Konstytucją Ukrainy, pierwsza tura wyborów odbyła się w ostatnią niedzielę marca piątego roku kadencji prezydenta, czyli 31 marca 2019 r. Art. 104 Konstytucji Ukrainy reguluje kwestię momentu objęcia urzędu przez nowego prezydenta po zakończeniu procesu wyborczego i oficjalnym ogłoszeniu wyników, co zapewnia stabilność i porządek prawny w procesie przekazywania władzy prezydenckiej: „Nowo wybrany Prezydent Ukrainy obejmuje urząd nie później niż trzydzieści dni po oficjalnym ogłoszeniu wyników wyborów, od momentu złożenia przysięgi na uroczystej sesji Rady Najwyższej Ukrainy”.

³ A. Hotun, *Використання нових інформаційних технологій у виборчому процесі: світовий досвід і практика застосування в країні*, „Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія” nr 89-90, Kijów 2008, s. 51.

⁴ *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/wybory%20czteroprzymiotnikowe.html> [dostęp: 2.03.2025].

Z powodu rosyjskiej agresji na Ukrainę, która rozpoczęła się w 2014 r., w wyborach prezydenckich w 2019 r. wykorzystano 199 z 225 terytorialnych okręgów wyborczych⁵. Oznacza to, że głosowanie nie odbyło się w Autonomicznej Republice Krymu i mieście Sewastopol, a także w częściach obwodów donieckiego i ługańskiego⁶.

Pozycja Prezydenta Ukrainy w stosunku do innych organów władzy

W Ukrainie władza państwowa sprawowana jest na podstawie podziału na władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą⁷. Prezydent Ukrainy jest jednym z organów władzy wykonawczej i głową państwa⁸. Warto jednak zauważyć, że choć Prezydent Ukrainy odgrywa kluczową rolę w systemie, jego pozycja jest ograniczona przez inne organy, co wynika z zasady podziału władzy. Ponadto warto zauważyć, że Ukraina jest republiką parlamentarno-prezydencką⁹, więc warto nakreślić kompetencje Prezydenta Ukrainy w stosunku do innych władz, aby zrozumieć znaczenie tej instytucji w funkcjonowaniu państwa i w kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej.

Większość kompetencji Prezydenta Ukrainy zostały określone w artykule 106 Konstytucji Ukrainy. W sprawach polityki zagranicznej prezydent może: reprezentować Ukrainę w stosunkach międzynarodowych, zarządzać działaniami polityki zagranicznej kraju, negocjować, zawierać umowy międzynarodowe, podejmować decyzje w sprawie uznania obcych państw, mianować i odwoływać szefów misji dyplomatycznych Ukrainy w innych państwach i organizacjach międzynarodowych; przyjmować listy uwierzytelniające i odwołujące od przedstawicieli dyplomatycznych obcych państw.

Kompetencje prezydenta w stosunku do władzy ustawodawczej (Rady Najwyższej Ukrainy): Art. 90 stanowi, że Prezydent Ukrainy ma prawo do wcześniejszego zakończenia kadencji Rady Najwyższej Ukrainy w trzech przypadkach: 1) gdy w ciągu miesiąca nie zostanie utworzona koalicja frakcji parlamentarnych w RN; 2) gdy w ciągu 60 dni od dymisji Gabinetu Ministrów Ukrainy nie zostanie utworzony skład osobowy tego organu; 3) gdy w ciągu 30 dni od jednej regularnej

⁵ Centralna Komisja Wyborcza, *Вибори Президента України 31 березня 2019 року. Аналітичний звіт*, 2019, s. 4.

⁶ Ukaz Prezydenta Ukrainy z dnia 7 lutego 2019 r. nr 32/2019 o granicach i wykazie rejonów, miast, osiedli i wsi, części ich terytoriów, tymczasowo okupowanych w obwodach donieckim i ługańskim, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/2019#Text> [dostęp: 2.03.2025].

⁷ Konstytucja Ukrainy przyjęta 28 czerwca 1996 r., art. 6, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [dostęp: 2.03.2025].

⁸ *Ibidem*, art. 102.

⁹ P. Pietnoczka, *Ewolucja pozycji ustrojowej instytucji prezydenta na Ukrainie*, „Studia Polityczne” 2018, nr 47, s. 237.

sesji nie mogą rozpocząć się posiedzenia plenarne. Zgodnie z art. 93 Konstytucji Ukrainy, Prezydent Ukrainy ma również prawo inicjatywy ustawodawczej, co oznacza prawo do składania w parlamencie projektów ustaw, które muszą zostać rozpatrzone w trybie pilnym. Ponadto Prezydent Ukrainy ma prawo do podpisywania ustaw i korzystania z prawa weta.

Prezydent Ukrainy jest również konstytucyjnie uprawniony do wpływania na tworzenie Gabinetu Ministrów Ukrainy. Zgodnie z art. 106 Konstytucji Ukrainy, Prezydent Ukrainy nominuje kandydata na stanowisko Premiera, który musi zostać zatwierdzony przez parlament, może zaproponować Radzie Najwyższej odwołanie Premiera. Prezydent Ukrainy nominuje także kandydatów na stanowiska ministra obrony i ministra spraw zagranicznych, które muszą zostać zatwierdzone przez parlament, zgodnie z art. 114 Konstytucji Ukrainy.

Chociaż sądownictwo w Ukrainie jest niezależne od prezydenta, głowa państwa ma pewne kompetencje w stosunku do tej części władzy. Wśród takich kompetencji można wymienić prawo prezydenta do mianowania jednej trzeciej składu Sądu Konstytucyjnego Ukrainy, zgodnie z art. 106 Konstytucji Ukrainy. Ten sam artykuł stanowi, iż Prezydent Ukrainy może skorzystać z prawa łaski. Art. 128 stanowi, że Prezydent Ukrainy zatwierdza nominacje sędziów sądów powszechnych mianowanych przez Najwyższą Radę Sprawiedliwości. Prezydent Ukrainy uczestniczy również w tworzeniu Najwyższej Rady Sprawiedliwości: zgodnie z art. 131 Konstytucji Ukrainy ma on prawo do mianowania dwóch członków tego organu.

W kontekście agresji Rosji na Ukrainę warto również zwrócić uwagę na rolę Prezydenta Ukrainy w sprawach związanych z wojskowością i bezpieczeństwem państwa. Konstytucja Ukrainy stanowi, że głowa państwa jest Naczelnym Dowódcą Sił Zbrojnych Ukrainy, powołuje i odwołuje dowództwo Sił Zbrojnych Ukrainy, kieruje sprawami związanymi z bezpieczeństwem i obroną państwa oraz przewodniczy Radzie Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy (art. 106). Również prezydent może wprowadzić stan wojenny lub stan wyjątkowy, ale wymaga to zatwierdzenia przez Radę Najwyższą.

Analiza sylwetek kandydatów i sposoby ich prezentacji w mediach

Wybory prezydenckie w 2019 r. były rekordowe dla Ukrainy. Według Centralnej Komisji Wyborczej 92 osoby wyraziły chęć startu w wyścigu wyborczym¹⁰. Jednak na kartach do głosowania w pierwszej turze wyborów pozostało jedynie 39 kan-

¹⁰ Centralna Komisja Wyborcza, *Вибори Президента України 31 березня 2019 року. Аналітичний звіт*, 2019, s. 7.

dydatów (zarejestrowano 44 osoby, z których 5 zrezygnowało z udziału w wyborach)¹¹. Osobliwością tych wyborów również było to, że spośród poprzednich wyborów prezydenckich w Ukrainie, procedura przeprowadzona w 2019 r. była najbardziej demokratyczna, przy minimalnych sygnałach mogących wskazywać na fałszowanie wyników¹². W tej części artykułu zostaną przeanalizowane programy wyborcze kandydatów (i łączące je cechy), którzy uzyskali największe poparcie wśród obywateli Ukrainy; zostaną również przedstawione sylwetki kandydatów i sposoby ich prezentacji w mediach. Spośród wszystkich kandydatów na stanowisko głowy państwa ukraińskiego, największe poparcie wśród obywateli uzyskali: Wołodymyr Zełenski (30,24%), Petro Poroszenko (15,95%), Julia Tymoszenko (13,40%), Jurij Bojko (11,67%)¹³.

Największe poparcie w pierwszej turze wyborów uzyskał kandydat partii Sługa Ludu (ukr. *Слуга народу*), Wołodymyr Zełenski. Osobliwością tego kandydata na prezydenta było to, że w historii niepodległej Ukrainy nigdy nie zdarzyło się, aby kandydat bez doświadczenia politycznego zdobył najwyższy odsetek głosów wśród innych kandydatów. Przed karierą polityczną W. Zełenski był znany jako aktor, komik, scenarzysta, prezenter telewizyjny, założyciel i uczestnik Studio „Kwartal 95”¹⁴ (ukr. *Студія “Квартал 95”*). Początek kariery politycznej Zełenskiego wiąże się z postacią Ihora Kołomojskiego¹⁵, ukraińskiego oligarchy i właściciela kanału telewizyjnego 1+1, w którym kandydat pracował od 2012 r. Badacze łączą współpracę tych dwóch osób z kilku powodów: 1) poparcie Kołomojskiego dla kandydatury Zełenskiego miało na celu zemstę na ówczesnym prezydencie Poroszenko¹⁶, ponieważ jeden z największych ukraińskich banków, PrywatBank (ukr. *ПриватБанк*), który należał do Kołomojskiego, został znacjonalizowany za jego kadencji; 2) ważnym członkiem zespołu politycznego Zełenskiego był były prawnik Kołomojskiego, Andrij Bohdan¹⁷, który po inauguracji Zełenskiego został mianowany szefem Biura Prezydenta i pełnił tę funkcję do lutego 2020 r.

¹¹ *Ibidem*.

¹² O. Mashtaler, *The 2019 Presidential Election in Ukraine: Populism, the Influence of the Media, and the Victory of the Virtual Candidate*, [w:] *The Politics of Authenticity and Populist Discourses. Media and Education in Brazil, India and Ukraine*, red. C. Kohl, B. Christophe, H. Liebau, A. Saupé, Cham (Szwajcaria) 2021, s. 128.

¹³ Centralna Komisja Wyborcza, *Протокол про результати голосування у день виборів Президента України*, 2019, s. 59–60.

¹⁴ Nazwa studio pochodzi od jednego z centralnych obszarów Krzywego Rogu, skąd pochodzi kandydat.

¹⁵ O. Mashtaler, *op. cit.*, s. 132–133.

¹⁶ BBC News Ukraina, *Коломойський про Порошенка: хочу зробити “приємне” шановному Петру Олексійовичу*, <https://www.bbc.com/ukrainian/features-47665409> [dostęp: 5.03.2025].

¹⁷ O. Mashtaler, *op. cit.*, s. 133.

Oficjalnie Wołodymyr Zełeński ogłosił swój zamiar ubiegania się o urząd prezydenta w sylwestrowym odcinku programu *Wieczorny kwartał*, który został wyemitowany na kanale telewizyjnym 1+1 zamiast noworocznego przemówienia prezydenta Poroszenki¹⁸. Należy jednak rozważyć początek kampanii wyborczej Zełeńskiego od 2015 r., kiedy na kanale 1+1 ukazał się pierwszy odcinek serialu *Sluga narodu* (ukr. *Слуга народу*). Wołodymyr Zełeński był producentem i wykonawcą głównej roli w serialu, nauczyciela historii Wasyla Hołoborodko. Warto również zauważyć, że trzeci sezon serialu zakończył się 28 marca 2019 r., czyli kilka dni przed wyborami prezydenckimi. W serialu główny bohater pracował jako nauczyciel historii, który zyskał dużą popularność na platformie YouTube dzięki potajemnie nagraniem filmowi, w którym Hołoborodko krytykował rząd. Po tym, jak bohater został wybrany na prezydenta, przedstawiał się jako zwykły człowiek, taki jak wszyscy inni obywatele, którego celem jest walka z korupcją i innymi problemami w Ukrainie. Postać Zełeńskiego mówi, że „starzy” politycy nie są w stanie rozwiązać problemów „zwykłych ludzi”. Rola tej serii w kampanii wyborczej Zełeńskiego była ważna, ponieważ fikcyjna postać Hołoborodko stała się podstawą jego wizerunku¹⁹ podczas wyborów prezydenckich.

Wizerunek Wołodymyra Zełeńskiego budowany był również na porównaniu do prezydentów USA, a mianowicie Ronalda Reagana (aktora przed karierą polityczną) i Donalda Trumpa (kandydata wywodzącego się z show biznesu), gdy sztab kandydata został zapytany o celowość nominowania komika bez doświadczenia politycznego²⁰.

Kandydat Zełeński opierał się na wizerunku „zwykłego człowieka”, który nie został skażony wpływami władzy i rozumie problemy każdego Ukraińca. Jednak na rozwiązanie tych problemów Wołodymyr Zełeński zaproponował ogólne i proste odpowiedzi, które zostały opisane w jego programie wyborczym, zaczynającym się od słów „Opowiem wam o Ukrainie moich marzeń”²¹. Ukraina marzeń Zełeńskiego to kraj idealistyczny, a wstęp do jego programu można opisać frazą „za

¹⁸ Kanał 24, *Зеленський розпочав відкриту президентську кампанію та збирає людей у команду: відео*, https://24tv.ua/zelenskiy_rozpochav_vidkritu_prezidentsku_kampaniyu_ta_zbiraye_lyudey_u_komandu_video_n1089757 [dostęp: 5.03.2025].

¹⁹ Wizerunek liderów politycznych to uproszczony obraz lub symbol ich programów politycznych, idei oraz działalności promocyjnej. Zob. W.K. Szalkiewicz, *Praktyki manipulacyjne w polskich kampaniach wyborczych*, Kraków–Legionowo 2014, s. 74.

²⁰ M. Oliinyk, Y. Voyevidko, *Аналіз медійної кампанії кандидата в президенти України В. О. Зеленського*, „Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент” 2019, nr 7, s. 273.

²¹ W. Zełeński, *Передвиборча програма кандидата на пост Президента України Володимира Зеленського*, 2019, s. 1.

wszystkim, co dobre, przeciwko wszystkiemu, co złe”. W poszczególnych częściach programu wyborczego podkreślono ważną rolę demokracji bezpośredniej, która powinna być realizowana poprzez referendum, gwarancje społeczne i zachęcanie obywateli do aktywności w życiu publicznym: „Mniej państwa w życiu jednostki, więcej jednostki w życiu państwa!”²². W trzecim rozdziale, poświęconym sądownictwu i równości wobec prawa, Zełenski wykorzystuje technikę stosowaną przez populistycznych polityków, a mianowicie podział na „my jesteśmy dobrzy” i „oni są źli”:

W rzeczywistości istnieje tylko jeden podział: my i oni. My to naród ukraiński. Oni to „polityczni emeryci”, którzy przechodzą z rządu do opozycji, z partii do partii i nieustannie tworzą dla siebie korzystne miejsce pod pozorem immunitetu²³.

Jeśli chodzi o politykę zagraniczną i rozwiązanie wojny rosyjsko-ukraińskiej, kandydat opowiedział się za integracją euroatlantycką (która została zatwierdzona w Konstytucji Ukrainy), jednak uważał, że kierunek ten powinien zostać zatwierdzony w ogólnoukraińskim referendum, i nie przewidziano żadnych ustępstw wobec agresora [należy zauważyć, że Zełenski nie wspomniał wyraźnie o Federacji Rosyjskiej w swoim programie]. W aspekcie gospodarczym celem jest wydobycie Ukrainy z ubóstwa, a wśród zmian jest utworzenie przejrzystego rynku ziemi i wprowadzenie paszportu ekonomicznego dla Ukraińców, co w 2025 r. stało się aktualnym tematem ze względu na umowę między USA a Ukrainą w sprawie minerałów. Odnosząc się do korupcji, Zełenski odniósł się do ósmego przykazania Bożego, czyli „Nie kradnij”²⁴, i podkreślił, że nie zamierza walczyć z korupcją, ale ostatecznie ją pokonać. Wskazano również na konieczność zwiększenia finansowania służby zdrowia i jej reformę w oparciu o zachodni model, a także edukacji. Tezy wymienione w rozdziale *Wygodne państwo* przedstawiają wizję państwa opiekuńczego, które zadba o każdego obywatela, tak aby „chcę wyjechać” zostało zastąpione przez „chcę wrócić”. Poruszono również temat przejścia z repartycyjnego systemu emerytalnego na kapitałowy. Ostatni odcinek programu był dość wyjątkowy wśród innych kandydatów, ponieważ poruszał kwestię cyfryzacji kraju, która pomogłaby uprościć procesy biurokratyczne i zwiększyć przejrzystość. Warto zauważyć, że wykorzystanie technologii miało duży wpływ na kampanię Zełenskiego, ponieważ jego sztab aktywnie działał na Facebooku i Instagramie, co pozwoliło im kierować określony rodzaj reklam, które uwzględniały zainteresowania

²² *Ibidem*, s. 2.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*, s. 4.

konkretnej grupy odbiorców²⁵. Pod koniec swojego programu kandydat stwierdził, że nadszedł czas na nowe pokolenie polityków, ponieważ „zawodowi mężowie stanu” nie spełnili swojego zadania przez 28 lat²⁶.

Drugim kandydatem, który dotarł do II tury wyborów prezydenckich, był ówczesny Prezydent Ukrainy, Petro Poroszenko. Jego kadencja rozpoczęła się w trudnym momencie dla Ukrainy: Krym został zaanektowany, rozpoczęła się okupacja obwodów donieckiego i ługańskiego, a budżet państwa był pusty po ucieczce Janukowycza²⁷. W wyborach w 2019 r. kandydat zaprezentował się jako doświadczony polityk, który nie tylko miał doświadczenie jako prezydent, ale także miał długą karierę polityczną, pełniąc funkcję ministra spraw zagranicznych oraz ministra rozwoju gospodarczego i handlu Ukrainy. Ocena prezydentury Poroszenki była zróżnicowana: wśród osiągnięć odnotowano działania polityki zagranicznej mające na celu zbliżenie z UE i NATO²⁸, a także utworzenie międzynarodowej koalicji przeciwko Federacji Rosyjskiej; jednak Poroszenko był krytykowany za brak skutecznej deoligarchizacji i demonopolizacji gospodarki²⁹.

Ważnym narzędziem wykorzystanym przez Petro Poroszenkę na kilka miesięcy przed wyborami były jego przeprosiny skierowane do obywateli w przeddzień Dnia Niepodległości za niespełnienie obietnicy, ponieważ przed objęciem urzędu prezydenta powiedział, że zakończy ATO³⁰ w ciągu kilku tygodni³¹. Ten krok był szczególny, ponieważ był to jeden z niewielu przypadków w historii niepodległej

²⁵ K. Shvets, *PR-технології у передвиборчій президентській кампанії в Україні 2019 року*, [w:] *Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини*, nr 4, red. N. Temirova, Winnica 2019, s. 161.

²⁶ W. Zełenski, *Передвиборча програма кандидата на пост Президента України Володимира Зеленського*, 2019, s. 7–8.

²⁷ Y. Milanova, *Луценко: Янукович залишив у казні менше, ніж було у мене після в'язниці*, <https://www.pravda.com.ua/news/2018/07/4/7185319/> [dostęp: 6.03.2025].

²⁸ A.J. Motyl, *How history will judge Poroshenko*, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukraine-alert/how-history-will-judge-poroshenko/> [dostęp: 9.03.2025].

²⁹ O. Mashtaler, *op. cit.*, s. 134.

³⁰ Antyterrorystyczna operacja na wschodzie Ukrainy to zestaw specjalnych skoordynowanych środków podjętych przez ukraińskie organy ścigania w celu przeciwdziałania przestępstwom popełnianym przez nielegalne rosyjskie i prorosyjskie grupy zbrojne oraz powstrzymania tych działań w niektórych dzielnicach obwodów donieckiego i ługańskiego (ORDLO). Rozpoczęły się one 14.04.2014. Zob. *Wielka ukraińska encyklopedia, Антитерористична операція на Сході України*, https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BO_%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BD%D0%BO_%D0%A1%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%96_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%BO%D1%97%D0%BD%D0%B8 [dostęp: 9.03.2025].

³¹ K. Shvets, *PR-технології у передвиборчій президентській кампанії в Україні 2019 року*, [w:] *Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини*, nr 4, red. N. Temirova, Winnica 2019, s. 162.

Ukrainy, kiedy prezydent przeprosił za niespełnienie swoich obietnic, a także nieco osłabił strategię konkurentów, którzy odwoływali się do tego faktu³².

Petro Poroszenko również wykorzystał media w swojej kampanii. Na przykład pod koniec stycznia 2019 r. kanał telewizyjny Ukraina wyemitował serię dokumentalną zatytułowaną *Świąteczne spotkania z Prezydentem*, w której Poroszenko i jego goście (weterani ATO, wolontariusze i działacze społeczeństwa obywatelskiego) dyskutowali o rozwoju kraju.

Program Poroszenki nosił nazwę *Wielkie państwo wolnych i szczęśliwych ludzi*. Poroszenko stwierdził, że celem jego prezydentury będzie przystąpienie Ukrainy do UE i NATO, a także nakreślił związane z tym zadania: stanie się liderem w europejskim sektorze rolnym, jednym z pięciu światowych liderów w dziedzinie IT, regionalnym liderem w rozwoju przemysłu, węzłem transportowym w Europie Wschodniej i jednym z najczęściej odwiedzanych krajów w Europie³³. W swoim programie Poroszenko nie użył zaimka „ja”, a jedynie „my”³⁴, co posłużyło również jako podstawa do wykorzystania w jego programie osiągnięć całego państwa i podkreśliło jego jedność z narodem. Kandydat poświęcił wiele uwagi polityce zagranicznej i kwestiom bezpieczeństwa, podkreślając osiągnięcia dokonane podczas swojej kadencji, takie jak odrodzenie armii, ustanowienie Ukrainy silnym graczem na arenie międzynarodowej, przyznanie Tomosu³⁵ autokefalii Ukraińskiej Cerkwi Prawosławnej jako aktu niezależności religijnej, a także reżim bezwizowy Ukrainy z UE. Poroszenko opisał również swoją wizję pokoju: „Pokój to pełne przywrócenie integralności terytorialnej, suwerenności i niezależności Ukrainy. Pokój to niekwestionowane uznanie przez Moskwę naszego prawa do podążania własną drogą [do przystąpienia do UE i NATO]”³⁶.

³² O. Minakov, *Вибори президента України: ключові політтехнології кандидатів*, <https://www.radiosvoboda.org/author/%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D0%B9-%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B2/rokvqr> [dostęp: 9.03.2025].

³³ P. Poroszenko, *Програма кандидата на пост Президента України Петра Олексійовича Порошенка. Велика держава вільних і щасливих людей*, 2019, s. 1.

³⁴ M. Karamzina, *Вибори-2019: цінності й орієнтири політичної еліти (аналіз передвиборчих програм кандидатів на пост Президента України)*, [w:] *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*, nr 1 (97), red. O. Rafalsky, 2019, s. 36.

³⁵ Tomos – dekret synodu i/lub zwierzchnika lokalnego Kościoła prawosławnego dotyczący ważnych kwestii organizacji kościoła lub doktryny; w ostatnich latach najczęściej odnosi się do decyzji kościoła macierzystego o przyznaniu autokefalii nowemu kościołowi lokalnemu. Zob. Radio Svoboda, *Що таке томос і автокефалія – пояснюємо популярно*, <https://www.radiosvoboda.org/a/29697267.html> [dostęp: 9.03.2025].

³⁶ P. Poroszenko, *Програма кандидата на пост Президента України Петра Олексійовича Порошенка. Велика держава вільних і щасливих людей*, 2019, s. 3.

Ponadto kandydat podkreślił potrzebę podjęcia działań, w tym reform, w celu poprawy dobrobytu obywateli i sytuacji gospodarczej państwa (skupienie się na rolnictwie, IT, turystyce i nauce). Wśród osobliwości programu Poroszenki warto zwrócić uwagę na jego poparcie dla języka ukraińskiego jako jedyne go języka państwowego, ponieważ inni kandydaci nie podnosili tej kwestii. Petro Poroszenko zakończył swój program stwierdzeniem: „Ukraina to Europa”, podkreślając kontynuację integracji euroatlantyckiej w swojej polityce.

W pierwszej turze wyborów trzecie miejsce zajęła Julia Tymoszenko, kandydatka Ogólnoukraińskiego Zjednoczenia Batkiwszczyna. To właśnie ta polityczka była główną rywalką Poroszenki w wyborach w 2014 i 2019, dopóki Zelenski nie wystartował. Julia Tymoszenko cieszyła się dużym poparciem jako pierwsza kobieta pełniąca funkcję premiera w Ukrainie i zbudowała swoją kampanię jako liderka prezydenckich sympatii w oparciu o wyniki sondaży opinii publicznej³⁷.

Program Julii Tymoszenko nosił nazwę „Nowy Kurs Ukrainy”, prawie taką samą, jaką Arsenij Jaceniuk (do lutego 2014 r. był liderem Ogólnoukraińskiego Związku „Batkiwszczyna”) używał w wyborach w 2014 r.³⁸ Każdy aspekt życia państwa, który kandydatka poruszyła w swoim programie, rozpoczął się od przymiotnika „nowy”, który w tym znaczeniu jest synonimem słowa „lepszy”. Jak zauważyła kandydatka, „nad programem pracował zespół ekspertów z różnych dziedzin”³⁹, co będzie jeszcze niejednokrotnie wspomniane. Rozdział *Nowa strategia na rzecz pokoju i bezpieczeństwa* poświęcony jest polityce zagranicznej i bezpieczeństwa Ukrainy, która skupiałaby się na militarnym i dyplomatycznym przywróceniu pokoju i okupowanych terytoriów Krymu i Donbasu. Tymoszenko powiedziała również, że zadaniem Prezydenta Ukrainy jest „poszukiwanie kolektywnych środków, aby zmusić agresora do pokoju i zwrotu Krymu i Donbasu”⁴⁰, ale nadal nie jest jasne, co kandydatka miała na myśli, mówiąc „kolektywne”. Co ważne, w swoim programie Tymoszenko nie stwierdziła, że Ukraina powinna wstąpić do NATO, chociaż jej armia powinna osiągnąć standardy tego sojuszu wojskowo-politycznego. Tymoszenko ogłosiła również alternatywę dla porozumień mińskich, którą opracowała wraz ze swoim sztabem, ale program ten nigdy nie został przedstawiony obywatelom. Drugi rozdział, *Nowa Konstytucja Ludowa*, był najbardziej populistycznym elementem programu tej kandydatki.

³⁷ N. Yakovleva, *Політтехнологічні аспекти президентських виборів в Україні*, „Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право: збірник наукових праць” 2018, nr 4 (40), s. 78.

³⁸ M. Karamzina, *op. cit.*, s. 39.

³⁹ J. Tymoszenko, *Новий курс України. Передвиборна програма кандидата на пост Президента України Тимошенко Юлії Володимирівни*, 2019, s. 1.

⁴⁰ *Ibidem*.

Tezę tę potwierdzają następujące fragmenty programu⁴¹: „obywatele będą mieli prawo do zmiany władz centralnych i lokalnych w dowolnym momencie w drodze referendum”, „sędziowie będą wybierani przez naród”, „system klanowo-oligarchiczny zostanie wyeliminowany”. Tymoszenko oparła swoje poglądy na politykę społeczną na porównaniu z Polską. Według kandydatki, w ciągu pięciu lat Ukraina powinna byłaby osiągnąć poziom średnich pensji, w tym medycznych, jak w Polsce. Ostatnia część programu, *Nowa polityka młodzieżowa*, opierała się na osiągnięciach Gabinetu Ministrów Ukrainy, kiedy Tymoszenko była premierem, czyli udanej polityce wspierania rodzin dla każdego urodzonego dziecka.

Ponad 10% głosów otrzymał również Jurij Bojko, członek partii Blok Opozycyjny. Ze względu na konflikty interesów między różnymi grupami tej frakcji⁴², w wyborach reprezentowanych było dwóch kandydatów tej siły politycznej – Jurij Bojko (z własnej inicjatywy) i Ołeksandr Wiłkuł (z nominacji partii), obaj skierowani do prorosyjskiego elektoratu⁴³. Konflikt ten był porażką Bloku Opozycyjnego, choć siła ta miała szansę dojść do II tury, gdyby reprezentował ją tylko jeden kandydat⁴⁴. Wśród kanałów telewizyjnych kandydaturę Bojki poparły „Inter”, którego właścicielami byli Dmytro Firtasz i Serhij Lowoczkin, NewsOne i 112 Ukraina, które podlegały Wiktorowi Medwedczukowi, ale właściciel kanału Ukraina, oligarcha Renat Achmetow⁴⁵, był przeciwny kandydatowi z powodu konfliktu w partii.

Program Bojki nosił nazwę *Plan pokojowego rozwoju Ukrainy* i bardzo różnił się od programów i wartości pozostałych liderów I tury. Różnice dotyczyły poglądów na politykę zagraniczną Ukrainy i kwestii językowych. W tych pytaniach kandydat stosował manipulacje. Na przykład we wprowadzeniu do programu Jurij Bojko zauważył, że Ukraina odeszła od wartości Deklaracji suwerenności państwowej, a mianowicie naruszyła status neutralności⁴⁶, ignorując fakt, że kierunek integracji euroatlantyckiej został wprowadzony do Konstytucji dopiero po agresji Federacji Rosyjskiej. Kandydat dążył również do przezwyciężenia wszelkich sprzeczności

⁴¹ *Ibidem*, s. 2–3.

⁴² Zob. Wołyńskie wiadomości, *Rozkol в «Опоблоці»: чому конфліктують групи Ахметова і Бойка*, <https://www.volynnews.com/news/all/konflikt-v-opoblotsi-iak-i-chomu-konfliktuiut-hrupy-akhmetova-ta-boyko/#comments> [dostęp: 10.03.2025].

⁴³ P. Pietnoczka, *Priorytety programowe kandydatów na urząd Prezydenta Ukrainy w 2019 roku*, „Przegląd Wschodnioeuropejski” 2019, nr 2(10), s. 199.

⁴⁴ Jeśli zsumować procent głosów obu kandydatów w I turze wyborów, wychodzi 15,82%, czyli prawie tyle samo, co 15,95% Petra Poroszenki.

⁴⁵ K. Koryu, *Журналістська діяльність під час виборчого процесу*, [w:] *Вітальні цінності сучасної людини*, red. O. Leszczak, Tarnopol–Kielce 2020, s. 57.

⁴⁶ J. Bojko, *Передвиборна програма кандидата на пост Президента України Юрія Бойка. «План мирного розвитку для України»*, 2019, s. 1.

z krajami sąsiadującymi, w tym z Rosją⁴⁷, ale nie sprecyzował, w jaki sposób. Bezaliankowość i neutralność stały się podstawą polityki zagranicznej w programie kandydata. Jurij Bojko zaproponował uregulowanie wojny rosyjsko-ukraińskiej wyłącznie środkami pokojowymi w celu zwrotu terytoriów pod jurysdykcję Ukrainy. Kwestia języka została poruszona w kontekście edukacji. Kandydat podkreślił, że przywróci obywatelom prawo do nauki w języku ojczystym, przy czym termin „język ojczysty” został użyty w sposób manipulacyjny. Jurij Bojko użył tego terminu w odniesieniu do języka rosyjskiego⁴⁸.

Każdy z kandydatów pozycjonował się jako obrońca interesów narodu, zwłaszcza w kwestii zakończenia wojny rosyjsko-ukraińskiej. Wołodymyr Zełenski zaprezentował się jako „zwykły obywatel” bez doświadczenia politycznego, który proponuje radykalną odnowę systemu politycznego; Petro Poroszenko podkreślił swoje doświadczenie i osiągnięcia Ukrainy podczas poprzedniej kadencji, podkreślając swoją rolę w polityce międzynarodowej i obronności; Julia Tymoszenko skupiła się na obietnicach reform na dużą skalę i populistycznych pomysłach, w szczególności zmianach w Konstytucji; Jurij Bojko zaproponował alternatywny wektor rozwoju skoncentrowany na „pokojowym rozwiązaniu” konfliktu i neutralnym statusie Ukrainy. Każdy z kandydatów poruszył tematy wzrostu gospodarczego i walki z korupcją (jak zauważył W. Zełenski, dążył do jej ostatecznego pokonania). Polityka zagraniczna była kluczową kwestią w kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej. Trzech kandydatów poparło integrację euroatlantycką, choć z różnymi zastrzeżeniami i na różną skalę, ale tylko Jurij Bojko opowiedział się za neutralnością i przywróceniem stosunków z Federacją Rosyjską.

Debaty jako najważniejszy element kampanii wyborczej w II turze

Kluczowym wydarzeniem w kampanii wyborczej obu kandydatów, którzy przeszli do drugiej tury wyborów, była debata prezydencka. Debaty w 2019 r. sprawiły, że te wybory były wyjątkowe, ponieważ nigdy wcześniej w historii Ukrainy nie odbyły się poza studiem UA: Suspilne⁴⁹. Po tym, jak Wołodymyr Zełenski odmówił udziału w debacie telewizyjnej, 3 kwietnia zaprosił Petra Poroszenkę na Stadion

⁴⁷ *Ibidem*, s. 6.

⁴⁸ N. Kiss, *Мовне питання в політичній риторичі України (на матеріалі президентських виборів 2019 року)*, „Українська мова” 2020, nr 1(73), s. 109.

⁴⁹ Zob. Ustawa Ukrainy O wyborach Prezydenta Ukrainy (Dziennik Urzędowy Rady Najwyższej Ukrainy, 1999, nr 14, poz. 81), art. 62, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-14#Text> [dostęp: 15.03.2025].

Olimpijski w Kijowie⁵⁰, aby przeprowadzić publiczną wymianę poglądów między dwoma kandydatami. Petro Poroszenko odpowiedział również w formie wideo: „Zasady debaty są określone w ustawie o wyborach prezydenckich, proszę o zapoznanie się z nią. Mogą się one odbywać w formie transmisji w Telewizji Publicznej, emitowanej na wszystkich kanałach telewizyjnych dla dziesiątek milionów ludzi. Ale stadion to stadion”⁵¹.

Debata miała charakter widowiska medialnego, odbiegając od standardowego formatu debaty prezydenckiej. W przeciwieństwie do debaty między Wiktorem Juszczenką a Wiktorem Janukowyczem w 2004 r. nie została oparta na określonych tematach, co wpłynęło na jej mniej formalny i bardziej medialny charakter. Format ten był wygodny dla Zełenskigo ze względu na jego doświadczenie aktorskie.

Treść wypowiedzi kandydatów podczas debat miała mniejszy wpływ niż forma ich przemówienia. W tych debatach W. Zełenski kontynuował pozycjonowanie siebie jako kandydata antysystemowego, nie jako tradycyjnego polityka, ale jako „zwykłego człowieka z ludu”. Kandydat podkreślił ten obraz frazami⁵²: „Czy kiedykolwiek mógłbym sobie wyobrazić, że ja, prosty chłopak z Krzywego Rogu, będę ubiegał się o prezydenturę”, „Nie jestem politykiem. Jestem tylko człowiekiem, prostym człowiekiem, który przyszedł, aby złamać ten system”.

Kandydat Zełenski również próbował przybrać wizerunek kata, podkreślając, że nie jest przeciwnikiem Poroszenki, a jedynie jego wyrokiem⁵³. Pytania W. Zełenskigo skierowane do P. Poroszenki miały charakter oskarżycielski i przypominały narrację procesową, co wskazuje na świadomą strategię retoryczną kandydata. Ich celem było wykreowanie negatywnego wizerunku urzędującego prezydenta poprzez podkreślenie jego domniemanych nieprawidłowości oraz niewywiązania się z obietnic wyborczych.

W swoich wypowiedziach W. Zełenski starał się poruszać kwestie gospodarcze i korupcyjne, co było najbardziej zrozumiałe dla wyborców. Argumenty tego kandydata opierały się na emocjonalnym języku, który odwoływał się do uczuć wyborców, a jego krytyka nie ograniczała się do faktów, ale zawierała głośne oskarżenia: „Jak to się dzieje, że Ukraina jest prawie najbiedniejszym krajem pod rządami najbogatszego prezydenta w historii?”⁵⁴.

⁵⁰ Zespół Zełenskigo, *Володимир Зеленський іде на дебат!*, <https://www.facebook.com/ze2019official/videos/344708196187785/> [dostęp: 17.03.2025].

⁵¹ P. Poroszenko, <https://x.com/poroshenko/status/1113601862551396352> [dostęp: 17.03.2025].

⁵² TSN, *Дебати Зеленського та Порошенка: повний текст виступів та відповідей кандидатів*, <https://tsn.ua/politika/debati-zelenskogo-ta-poroshenka-povniy-tekst-vistupiv-ta-vidpovidey-kandidativ-1332675.html> [dostęp: 17.03.2025].

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ *Ibidem*.

Ważnym elementem wizerunku Zełenskiego w tych debatach był manipulacyjny symbol gotowości do samopoświęcenia, kiedy kandydat podkreślał, że jest „gotowy uklęknąć przed Putinem, aby nie rzucił Ukrainy na kolana”, a następnie uklęknął „przed każdą matką, która nie doczekała się na swojego chłopaka z frontu, przed każdym dzieckiem, które nie doczekało się na swojego ojca”⁵⁵.

P. Poroszenko miał bardziej uporządkowaną i bliższą formalnej formie wypowiedzi podczas tych debat. Jednakże jego retoryka nie była skierowana do ogółu wyborców. Podczas debaty urzędujący prezydent jawił się jako doświadczony mąż stanu, patriota i główny obrońca Ukrainy przed zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi. Jego odpowiedzi i wypowiedzi zawierały takie patriotyczne zwroty⁵⁶: „Musimy się zjednoczyć, aby zwrócić Krym Ukrainie, musimy się zjednoczyć, aby chronić ukraiński Donbas”, „Najważniejsze to nie stracić kraju. Razem do zwycięstwa Ukrainy, naszego zwycięstwa”.

Próbował przedstawić swojego przeciwnika W. Zełenskiego jako niekompetentnego kandydata, który nie jest w stanie kierować państwem w tak trudnym dla niego czasie: „Powiedział Pan, że będzie się uczył bycia prezydentem już po objęciu urzędu. Czy wsiadłby Pan do samolotu, którego pilot usiadł, aby się uczyć?”⁵⁷. P. Poroszenko przypomniał także, że W. Zełenski ukrywał się przed wezwaniami do komisariatu wojskowego. To powinien być argument za tym, że przeciwnik Poroszenki nie jest gotowy do pełnienia funkcji Naczelnego Dowódcy walczącego państwa. Odwoływanie się do niekompetencji było problemem dla kampanii Poroszenki, ponieważ doprowadziło go do zignorowania Zełenskiego jako potencjalnego głównego przeciwnika i zamiast tego skoncentrowania się na pokonaniu Tymoszenko⁵⁸.

Poroszenko nie tylko podkreślał brak kompetencji swojego przeciwnika, ale także starał się przedstawić go jako kandydata, który może stać się narzędziem w rękach oligarchów lub Rosji. Używał retoryki „opakowania”, za którym kryją się niebezpieczne postacie: „Pan to worek, a w pańskim worku są dziś diabły i koty, w tym oligarchowie, byli członkowie Partii Regionów i wszystko, co zagraża mojemu państwu”⁵⁹. W tym kontekście Poroszenko starał się również podkre-

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ L. Hurska-Kowalczyk, *Główne determinanty zwycięstwa Wołodymyra Zełenskiego w wyborach prezydenckich 2019 roku*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio K – Politologia” 2023, nr 1 (30), s. 41.

⁵⁹ TSN (Telewizyjny Serwis Informacyjny), *Дебати Зеленського та Порошенка: повний текст виступів та відповідей кандидатам*, <https://tsn.ua/politika/debati-zelenskogo-ta-poroshenka-povnyy-tekst-vistupiv-ta-vidpovidey-kandidativ-1332675.html> [dostęp: 17.03.2025].

ślić brak niezależności kandydata Zełenskigo, odwołując się do jego powiązań z Kołomojskim.

Zachowanie kandydatów pod koniec debaty, a mianowicie podczas grania hymnu państwowego Ukrainy, podsumowało wizerunki Poroszenki i Zełenskigo. Po jednej stronie sceny stał wizerunek „silnego przywódcy”, który polegał na patriotyzmie (podczas hymnu narodowego Poroszenko położył rękę na sercu i śpiewał), po drugiej stronie był wizerunek „prostego chłopaka”, który uśmiechał się do swoich fanów i wskazywał palcami na znak zwycięstwa.

Zakończenie

W wyniku II tury wyborów Prezydentem Ukrainy wybrano Wołodymyra Zełenskigo, na którego oddano 73,22% głosów⁶⁰ (frekwencja wyniosła 62,06%⁶¹). Jego zwycięstwo pokazało nie tylko zmęczenie społeczeństwa tradycyjną polityką, ale także ogromny wpływ, jaki wizerunek medialny może mieć na decyzje wyborców. Wizerunek Wołodymyra Zełenskigo, który opierał się na wizerunku „człowieka spoza systemu”, stał się jednym z najważniejszych czynników wygrania wyborów i pokonania doświadczonych przeciwników.

Program wyborczy Zełenskigo, który był jednym z głównych elementów jego wizerunku, był bliższy i bardziej dostępny wyborcom niż w przypadku innych kandydatów. Hasła w jego programie bardziej odpowiadały na aktualne potrzeby ukraińskiego społeczeństwa w tamtym czasie niż hasła jego przeciwników. W porównaniu z programem Petra Poroszenki miały bardziej inkluzywny charakter, nie koncentrując się wyłącznie na patriotycznym elektoracie.

Doświadczenie aktorskie Zełenskigo nie spowodowało zrażenia Ukraińców, a jedynie stało się narzędziem do kształtowania wizerunku „prostego chłopaka z ludu”. Postać Hołoborodki z serialu telewizyjnego *Sługa ludu* posłużyła jako prototyp przyszłego wizerunku kandydata, który został zapamiętany przez widzów jako idealny, uczciwy i sprawiedliwy prezydent⁶². Analiza debat prezydenckich wykazała, że Zełenski skutecznie wykorzystał strategię emocjonalnych przekazów i antyestablishmentowej retoryki, co pomogło osłabić pozycję Petra Poroszenki jako doświadczonego polityka.

⁶⁰ Centralna Komisja Wyborcza, *Протокол Центральної виборчої комісії про результати повторного голосування з виборів Президента України, 2019*, s. 18.

⁶¹ I. Shtogrin, *Підсумки дня голосування у другому турі президентських виборів-2019*, <https://www.radiosvoboda.org/a/29895107.html> [dostęp: 19.03.2025].

⁶² L. Hurska-Kowalczyk, *op. cit.*, s. 40.

Bibliografia

- BBC News Ukraina, *Коломойський про Порошенка: хочу зробити «приємне» шановному Петру Олексійовичу*, <https://www.bbc.com/ukrainian/features-47665409> [dostęp: 5.03.2025].
- Войко J., *Передвиборна програма кандидата на пост Президента України Юрія Бойка. «План мирного розвитку для України»*, 2019.
- Centralna Komisja Wyborcza, *Вибори Президента України 31 березня 2019 року. Аналітичний звіт*, 2019.
- Centralna Komisja Wyborcza, *Протокол про результати голосування у день виборів Президента України*, 2019.
- Centralna Komisja Wyborcza, *Протокол Центральної виборчої комісії про результати повторного голосування з виборів Президента України*, 2019.
- Hurska-Kowalczyk L., *Główne determinanty zwycięstwa Wołodymyра Zelenskiego w wyborach prezydenckich 2019 roku*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio K – Politologia” 2023, nr 1(30), s. 31–45.
- Hotun A., *Використання нових інформаційних технологій у виборчому процесі: світовий досвід і практика застосування в країні*, „Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія” nr 89–90, Київ 2008, s. 51–55.
- Karamzina M., *Вибори-2019: цінності й орієнтири політичної еліти (аналіз передвиборчих програм кандидатів на пост Президента України)*, [w:] *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*, nr 1 (97), red. O. Rafalsky, 2019, s. 32–46.
- Kiss N., *Мовне питання в політичній риторичі України (на матеріалі президентських виборів 2019 року)*, „Українська мова” 2020, nr 1(73), s. 98–112.
- Корул К., *Журналістська діяльність під час виборчого процесу*, [w:] *Вітальні цінності сучасної людини*, red. O. Leszczak, Tarnopol–Kielce 2020, s. 53–62.
- Kramer A.E., Méheut C., Troianovski A., *Zelensky and Trump Trade Blows as Feud Escalates Over Peace Talks*, <https://www.nytimes.com/2025/02/19/world/europe/ukraine-zelensky-trump-russia-war.html> [dostęp: 25.02.2025].
- Mashtaler O., *The 2019 Presidential Election in Ukraine: Populism, the Influence of the Media, and the Victory of the Virtual Candidate*, [w:] *The Politics of Authenticity and Populist Discourses. Media and Education in Brazil, India and Ukraine*, red. C. Kohl, B. Christophe, H. Liebau, A. Saupe, Cham (Szwajcaria) 2021, s. 127–160.
- Minakov O., *Вибори президента України: ключові політтехнології кандидатів*, <https://www.radiosvoboda.org/author/%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D0%B9-%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B2/rokvqr> [dostęp: 9.03.2025].
- Milanova Y., *Луценко: Янукович залишив у казні менше, ніж було у мене після в'язниці*, <https://www.pravda.com.ua/news/2018/07/4/7185319/> [dostęp: 6.03.2025].
- Motyl A.J., *How history will judge Poroshenko*, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukraine-alert/how-history-will-judge-poroshenko/> [dostęp: 9.03.2025].
- Oliinyk M., Voyevydko Y., *Аналіз медійної кампанії кандидата в президенти України В. О. Зеленського*, „Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент”, nr 7, 2019, s. 271–284.
- Pietnoczka P., *Ewolucja pozycji ustrojowej instytucji prezydenta na Ukrainie*, „Studia Politologiczne” 2018, nr 47, s. 220–238.

- Pietnoczka P., *Priorytety programowe kandydatów na urząd Prezydenta Ukrainy w 2019 roku*, „Przegląd Wschodnioeuropejski” 2019, nr 2 (10), s. 193–202.
- Poroszenko P., *Програма кандидата на пост Президента України Петра Олексійовича Порошенка. Велика держава вільних і щасливих людей*, 2019.
- Poroszenko P., <https://x.com/poroshenko/status/1113601862551396352> [dostęp: 17.03.2025].
- Shvets K., *PR-технології у передвиборчій президентській кампанії в Україні 2019 року*, [w:] *Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини*, nr 4, red. N. Temirova, Winnica 2019, s. 160–163.
- Shtogrin I., *Підсумки дня голосування у другому турі президентських виборів-2019*, <https://www.radiosvoboda.org/a/29895107.html> [dostęp: 19.03.2025].
- Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/wybory%20czteroprzymiotnikowe.html> [dostęp: 2.03.2025].
- Szalkiewicz W.K., *Praktyki manipulacyjne w polskich kampaniach wyborczych*, Kraków–Legionowo 2014.
- TSN, *Дебати Зеленського та Порошенка: повний текст виступів та відповідей кандидатів*, <https://tsn.ua/politika/debati-zelenskogo-ta-poroshenka-povniy-tekst-vistupiv-ta-vidpovidey-kandidativ-1332675.html> [dostęp: 17.03.2025].
- Тимосzenко J., *Новий курс України. Передвиборча програма кандидата на пост Президента України Тимошенка Юлії Володимирівни*, 2019.
- Uchwała Rady Najwyższej Ukrainy w sprawie samousunięcia się Prezydenta Ukrainy od wykonywania konstytucyjnych uprawnień i wyznaczenia przedterminowych wyborów Prezydenta Ukrainy z dnia 22 lutego 2014 roku (Dziennik Urzędowy Rady Najwyższej Ukrainy), 2014, poz. 158, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-18#Text> [dostęp: 4.03.2025].
- Ustawa Ukrainy O wyborach Prezydenta Ukrainy (Dziennik Urzędowy Rady Najwyższej Ukrainy, 1999, nr 14, poz. 81), art. 62, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-14#Text> [dostęp: 15.03.2025].
- Wołyńskie wiadomości, *Розкол в «Опоблоці»: чому конфліктують групи Ахметова і Бойка*, <https://www.volynnews.com/news/all/konflikt-v-opoblotsi-iak-i-chomu-konfliktuiut-hrupy-akhmetova-ta-boyko/#comments> [dostęp: 10.03.2025].
- Zełenski W., *Передвиборча програма кандидата на пост Президента України Володимира Зеленського*, 2019.
- Zespół Zełenskiego, *Володимир Зеленський іде на дебат!*, <https://www.facebook.com/ze2019official/videos/344708196187785/> [dostęp: 17.03.2025].

Kampanie wyborcze kandydatów w wyborach prezydenckich w Ukrainie w 2019 r.

Abstrakt: W artykule przeanalizowano kampanie wyborcze kandydatów w wyborach prezydenckich w Ukrainie w 2019 r. Analiza koncentruje się na wpływie wizerunku kandydatów na decyzje wyborców, roli mediów oraz debacie. Celem pracy jest zrozumienie przyczyn, które doprowadziły do zwycięstwa Wołodymyra Zełenskiego w wyborach. Szczególną uwagę zwrócono na analizę wizerunku „prostego człowieka z ludu” wykorzystywanego przez Wołodymyra Zełenskiego podczas kampanii.

Słowa kluczowe: wybory, Ukraina, kampania wyborcza, prezydent, wizerunek

Election campaigns of candidates in the presidential elections in Ukraine in 2019

Abstract: The article analyses the election campaigns of the candidates in the 2019 presidential election in Ukraine. The analysis focuses on the impact of the candidates' image on voters' decisions, the role of the media and the debate. The aim of the article is to understand the reasons that led to Volodymyr Zelensky's victory in the elections. Particular attention is given to analysing the image of the 'simple man of the people' used by Volodymyr Zelensky during the campaign.

Keywords: elections, Ukraine, election campaign, president, image